Մանկական Էֆֆեար

Մանկական Էֆֆեարի

ՕՐԱԹԵՐԹ ԿՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մանկական Էֆֆեարը սեռնակ 300 նիւսխէ վերնիկ, ուստի գրչեմի, Խրիստոսի Խնդ ի կիսագրեալ 250, վերնիկ սայրը 125 դրշ։ Ամբողջ տարեկան բաժանորդագրութիւնը տարեկան 500 դրշ։ Օտարներու համար 250, վերնիկ 125 դրշ։ Ամսական 40 փարայ։

Կանոնաւոր պէտքերը սաթերը իւրաքանչիւր տեղեկագրի 3, իրենց տեղեկագրի 2, վերնիկ սայրը տեղեկագրը տա 1ական դրշ։ Ուրբաթագ տարեկան։ Սերբիոյ վերնիկ, Պէյ-օղլանում Ջոգրաֆիա-եանում 467 նիւմերօղլու Խանէտ Լէվանթ Հէրալտ թաղամասինում, Կարապետ Ց. Փանոսեան իմամնէ կրնտերիւճէք տեղ։

ՄԻԻՆԱՏԻ

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՑԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՑԻՐԷ

ՏԷՕՐՏԻՆՃԻՒ ՍԷՆԷ ՀՅԱՂ ՃԷՄԱԶԻԼ ԱԽԸՐ ՀԲ 1869 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 6 ՃՈՒՄԱ. ԻՐԹԷՍԻ ՍԱՊԱՀ ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 18 ՆԻՄԷՐՕ 1022

ԻՍԹԱՆՊՈԼ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԽԱՐԻՃԻՑԷ

ԳՈՒՎՎԷՑԻ ՊԱՀՊԻՅԷՆԻՆ ԹԷՂԱՏՏԻՒՄԻ

Շաբաթ օրն 10 սէնէ, զարթիքնտա պիւթիւն տէվլէթլէր թարաֆքնտան, տօնանմալարրնը պիւյիւթմէք, շէքլէրինի նէվմարզ վէ տէհշէթլի շէքլէրի թահվիլ իթմէք վէ անլէրի նէվիճատ սիլահլար իլէ տօնանթմագ իւղրէ էօյլ պիր պիւյիւք զայրէթ կէօսթէրիրմիշ տիր քի, էմալի հիշ պիր վազրթ կէօրիւլմիշ տիր։

Արթրգ շիմտի իշլեր օր մէրթէպէլէրէ վարմըշ տըր քի, տէնիզ իւզէրինտէ ատէթա պիր հաքիմ պուլունմուշ օլմասը իլէ քէնտինէ թէքէպպիւր կէթիրէն Ինկիլթէրա հիւքիւմէթի, քէնտի մէվզըրնը եավաշ եավաշ պիր ախէրինէ թէրք իթմէյէ մէճպուր օլմագ թէհլիքէսինի կէօրմէմէզլիյէ վուրամայանագ տըր։

«Պունտան օն սէնէ ագտէմ» տէր, Լօնտրանրն Բալ Մալ Կազէթի, «պիզիմ տօնանմամըզա գարշըլըգ եալընըզ Ֆրանսըզ տօնանմասը բէգտպէթէ չըգըշապէլիր տէյի զանն օլունուր իտի, վէ պիզիմ ինթիրէսօլարրմըզընն մուհաֆազասը իշին, անճագ Ֆրանսըզ տօնանմասընն կիրէք սայրճա վէ կէրէք գուվվէթճէ պիզիմքինի աշմասընը մէն իթմէք քիֆայէթ իտէր տէյի իթիմատ իտէր իտիք։ Ֆագաթ շու սօն օն սէնէ զարֆքնտա, ագաճ-կէմիրլէրին եէրինէ տէմիր կէմիլեր կէչիրիլմէսի, տէյիլ եալընըզ պիւթիւն տիւնեանրն տօնանմալարրնը պիրի պիրինէ միւսաֆիր պիր հալէ վազ իթմէք մէյլիեաթը հուսուլէ կէթիրտի։ Իլա շիմտիյէ գատար Ինկիլթէրա իլէ բէգտպէթէ չըղմագըզ պապրնտա բէք ազ տիւշիւնճէլրի օրան միլլէթլէրի տախի։ պիւնթիւն զայրէթլի ճէնկ կէմիլերի եարմագըզա թէվիք եյլէտի։

«Քեաֆֆէյի տօնանմալարտա վուգուպուլան իշ պու թէպէտտիւլաթ օր տէրէճէ, սիւրաթլի իլէրի վարմըշ տըր քի, պունտան իքի օն սէնէ ագտէմ Մ. Հէնրի Դրաքրն թէհլիֆքէրտէի օրան պահրիյէճէ մէշհուր քիթապրն, տօնանմալարրն շիմտիքի հալինի անլամագ իշին հիշ պիր ֆայիտէսի գալմամըշ տըր։

«Մն սէնէնին իշինտէ, Ռուսիա, Շրմալի Ամանէտ, Ավսթրիա, Շուէտ, Խթալիա, վէ հաթթա Թիւրքիա տախի, քէնտի տօնանմալարրնրն գուվվէթինի լտերգը սուրէթտէ արթրմագլա մէշղուլ օլմուշտուր տըր։ Վէ շիմտի տէնիզ իւզէրինտէ տէհլիթլի սիւզմէնլէր օլապիլիրլր։

«Ֆագաթ պաշլըճա Ֆրանսա վէ Ամերիգա էօյլէ պիր զայրէթ վէ էօյլէ պիր լտերգը թէրթիպլէ տօնանմալարրնը թանդիմիթմիշլիր տիր քի, անլէրին պուուեանդգըզը սարը սրրա կիթմէքտէն ազ պիր շէյ գիեատ իճրաաթլա իգթիֆա իթմիշիզ տիր։

«Ինկիլիզ տօնանմասընն խրտմէթ իսթէճէք իւչ մագսատի վար տըր, պիրինճիսի քէնտի տէնիզ զրեբլարրնը մուհաֆազա իթմէք, իքինճիսի խարիճատ օլան թիւճճարլըզլըմըզը կէօզլէթմէք, իւչինճիսի, խարիճատ օրան մէմուրիյէթինտէն մուհաֆազասը մատատսինտ տիր։ Չինքի պիզիմ խարճի մէմալիքլէրիմիզ սայիրլերինքինտէն վասի տիր, վէ պունլարը մուհաֆազա իթմէքլիք։ Ինկիլթէրանրն պիրինճի վազիֆէլերինտէն պիրիսի մագամնտա տըր։

«Ֆրանսանրն հիւքմիւ թահթընտա պուլունան խարիճի էհալէթլը, նէ Ինկիլթէրանրնքի կիպի չօգ տըրլար վէ նէ տէ էհէմմիյէթլի տիրլեր։ Միւճթէմէյի Ամերիգանրն իսկ ուզագտա հիշ խարիճի էհալէթի եօգ տուր։

«Մէզքիւր իքի տէվլէթլերին տէնիզ զրեբլարը տախի, Ինկիլթէրանրնքի գատար մուհաֆազայա միւհթաճ տէյիլլեր։ Ֆագաթ օն սէնէ զարֆքնտա, կէրէք Ֆրանսանրն վէ կէրէք Միւճթէմէյի Ամերիգանրն թիւճարլըզը պիւյիւշ օլուուզունտան օր խուսուստա մուհաֆազանա պիւյիւք իհթիեաճլարը պուլունմադտա տըր։

«Ֆրանսըզ տօնանմասընն պիր բաղրթա թահթընա ալընմասը, պունտան իքի եիւզ սէնէ ագտէմ – 1669 սէնէսինտէ – Գօլպէրէ իհալէ իտիլտի։ պու զաթ, քէնտինէ թախսիս զրէբնտան մէմուրիյէթի էօյլէ կիւղէճ իճրա իթմէտի քի, իւչ սէնէ զարֆքնտա եէկիրմի գրթա չիւրիւք աղաճ թէքնէլրը եէրինէ Ֆրանսա, ալթմըշ գրթա գարաք վէ-զրրդ գրթա տախի ֆրրգաթնա մալիք օլաու։

«Իմբէրաթօր Նաբօլէոնուն թախթա չըգտըզը վազրթ իսկ, Ֆրանսա տօնանմասընտա պիւյիւք քիւչիւք 300 բարչատան ղիեատ ճէնկ կէմիսի պուլունտուղու վէ պունլարրն իչինտէ իսկ անճագ էլլի գրթա գատար ճէնկէ եարար կէմի պուլունտուղու չիւրհէլի իքէն, չիմտի Ֆրանսանրն 430 գրթա հարպ սէֆինէսի վար տըր, վէ պունլարտան 50 գրթասը տախի զրրհը տըր։»

Բալ Մալ Կազէթ, Ֆրանսա տօնանմասընրն պու տէրէճէ աղամէթ քէսպ իթմէսի շէրէֆինի միւճէրրէտ իմբէրաթօր Նաբօլէոնա վերթիքտէն սօնրա, Ֆրանսանրն պահրիյէճէ թիւճճարլըզը օն սէնէտէն պէրու կէրէյի կիպի արթմըշ օլտուղունտան, տօնանմանրն տախի պիւյիւտիմէսի իճապ իթմիշ տիր տէյրէք, պիր արա գալպինի թէսքին իթմէք խթէմիշ իսկ տէ, պիր աղ տահա աշաղըսընտա Ինկիլթէրա տէվլէթինէն զրրհը սէֆինէլրի տախի 50 տէն զիեատ օլմատըզընտան հիսա իթմէյի վէսվէսէյի տէ սէթր իտէմիշ տիր։

Ֆրանսըզ զրրհլըլարրնրն պիր իսթինլիյէ տախի չու օրմուշ տուր քի, 50 գրթասը տախի այրը այրը պէչիմէտ օրմայրպ անճագ պիր գաչ պէչիմէտէն իպարէթ տիրլեր, շէյլէ քի պիր մուհարէպէ վուգուխնտէ Ֆրանսըզ տօնանմասը պիր սրրատա 10–15 գրթա պիր պէչիմ գրրհը գարագլար տիզէպիլէրէք բէք գօլայ վէ թէէսիրլի մանօվրալար իճրա իտէպիլէճէք իսկ տէ, Ինկիլիզին զրրհլըլարը իչինտէ անճագ պիր գաչ գրթա պիրպիրինէ պէնզէրլեր պուլունտուղունտան այրը այրը մանօվրալարա միւհթաճ օլուպ օր պապտէ կիւճլիւք վէ զայիֆլիք ելյտա օրմագ տըր։ Ֆագաթ պունա դարշըլըգ։ Բալ Մալ Կազէթտէ, Ինկիլիզ տօնանմասընտա պուլունան պիր գաչ բէք պահթաճ զրրհը դարաքլարը կէօսթէրէրէք իչին իսթիհնիւ էօրթմիշ տիր։

Ֆրանսանրն պահրիյէ ասաքիրի 43 պինանն իպարէթ տիր, Ֆագաթ հինի հաճէթտէ տէր հալ 170 պինէ չըգադրըապիլէճէք տիր։ Ֆրանսատա, գուվվէթլի պիր տօնանմայա մալիք օրմագ իւզրէ ֆէվգէլատէ զայրէթլը իտիլիպ իլէրու կիտիրմէքտէ օրտուղու հալտէ, Ինկիլթէրատա իքի եիւզ գրթա գատար էսկի կէմիրը պօզտուրուլմուշ վէ անլէրին եէրինէ անճագ էլլի գրթա գատար եափարրրմըշ օրտուղու իչին, «ճէպա», տէր Բալ Մալ Կազէթ, «պու խուսուստա բէք աճէլէ իթմիշ սայրլամը՞ մը յրզ։»

Ֆրանսըզ տօնանմասընտան սօնրա, պիւյիւք տրզգաթա շահան օրան, Միւճթէմէյի Ամերիգա տօնանմասը տըր։

Ամերիգատա տախիի պիւյիւք մուհարէպէնին պաշլանտըզը վագրթ անճագ պիր գրթա զրրհը պուլունմագտա իքէն, չիմտի իսկ, սայիր հէր տէվլէթլերին տօնանմասընտան զիեատսինէ մալիք տիրլեր, շէյլէ քի Ինկիլթէրրա վէ Ֆրանսա տէվլէթլերինէն, այրը այրը էլլիշէր գրթա զրրհլըլարը վար իքէն, Միւճթէմէյի Ամերիգանրն կիրէք հազրրատա վէ կիրէք եարրմագտա օրարագ եէթմիշ պէշ գրթա զրրհլրրը պուլունմագտա տըր։ Հալ պու քի, Ամերիգա զրրհլրլարրնրն էքսէրիսի ուֆագ թէֆէք, եանի Մոնիթօրլար վէ գուլէլիլրատէն իպարէթ օրտուղունան, սայրճա հէր նէ գատար մէզքիւր իքի տէվլէթլէր տօնանմալարրնան պիւյիւք իսկ տէ, գուվվէթճէ տախի պիւյիւք օրմայրպ, հաթթա Ինկիլիզ տօնանմասը պիր գաչ ճիհէթլի, Ամերիգա տօնանմասընտան իսթիհն վէ անտէն գուվվէթլի տախի սայրմագտա տըր։

Ամերիգալըլար, իւչ պէշ սէնէ զարֆքնտա քէնտի տօնանմալարրնը սիւրաթլէ արթրարգլարը կիպի, տախիի մուհարէպէ պիթիր պիթմէզ եէնէ օր վէճհ իւզրէ էքսիթմիշլիր, վէ պունլարտան Տօնտէնպէրկ նամ զրրհլրնրն Ֆրանսայա վէ պիր գաչ զրրհլրլարրն տախի Ռուսիայա սաթրմիշ օրտուղու կիպի, էքսիճէսի տախի այրը այրը չունա պունա սաթրշմիշ տըր։

Ամերիգալըլար, իւչ պէշ սէնէ զարֆքնտա քէնտի տօնանմալարրնը սիւրաթլէ արթրարգլարը կիպի, տախիի մուհարէպէ պիթիր պիթմէզ եէնէ օր վէճհ իւզրէ էքսիթմիշլիր, վէ պունլարտան Տօնտէնպէրկ նամ զրրհլրնրն Ֆրանսայա վէ պիր գաչ զրրհլրլարրն տախի Ռուսիայա սաթրմիշ օրտուղու կիպի, էքսիճէսի տախի այրը այրը չունա պունա սաթրշմիշ տըր։

Ամերիգա չօգ գուվվէթլի տօնանմալարը օրան սայիր տէվլէթլերի պէր թարաֆ իթիֆիրմիշ հալտէ, պաշլըճա էն պիւյիւք տօնանմալարը օրան իւչ տէվլէթ մէյտանտա գալմագտա տըր, եանի Միւճթէմէյի Ամերիգա, Ինկիլթէրրա, վէ Ֆրանսա։

Եվրոպատա, խայլի միւտատիթտէն պէրու Ինկիլթէրրա վէ Ֆրանսա տէվլէթլերի պէյնինտէ տէվամ իթմէքտէ օրան հիւանիւ իմթիհանա պիր խալէլ կէլմէյինճէ Միւճթէմէյի Ամերիգա տօնանմասը պիր ճիհէթլի քէնտի պիւյիւք էհէմմիյէթինի դայպ իտէր, չիմտի քէնտի զրրհլրլարրնրն էքսէրիսի ուֆագ թէֆէք չէյլեր օրտուղունտան, պիւյիւք տէնիզլէրտէ, Ինկիլթէրրա վէ Ֆրանսա տէվլէթլերինէ եէրզ գրթա պահթաճ զրրհլրլարը էօնիւնտէ բէքտէ լաֆա զարրշամատաճագ տըր։ –Պաշգա շէյ տիր, էկէր մէզքիւր իքի պիւյիւք տէվլէթլեր պէյնինտէ պիր մուսարազա հասրլ օլուպ, այրը այրը անճագ էլլիշէր զրրհլրլարը իլէ գալրրլար, վէ պէյլէլիքլի քէնտի տէհշէթլի գուվվէթլերինէ պիր զաֆ կէթիրիրլեր իսկ։

Պունտան գաթի նազար, պիզ հալէա, Միւճթէմէյի Ամերիգանրն ֆիիլի սուրէթտէ, Եվրոպա մատատլերինէ միւտախէլէ իտէճէկինէ իքնա օրանլարտան պուլունմատըզմըզտան, վէ պու խուսուստա եանրմըշ օրմամըզա տայիր շիմտիյէ տէկէն հիշ պիր էսէր կէօրմէմիյիմիզտէն, եալընըզ Ֆրանսա վէ Ինկիլթէրրա տէվլէթլերի տօնանմալարրնը, հիշ տէյիլ իսկ եալընըզ Եվրոպա իշին օրտուն հէվսինտէն զիեատէ էհէմմիյէթլի պիր հալտէ կէօրմէքտէյիզ։

Ինկիլթէրրա տէվլէթի, Շիմալի Ամերիգա զրթասը, Հինտիսթան գէյլրը, Ավսթրիա վէ Նիու-Զիլանտ վէ սայիրլէրի օրմասա, վէ պիր մուհարէպէ վուգուխնտէ, կէրէք մէզքիւր մէմալիքլէրին տէնիզ զրրհլրրնը վէ կէրէք օր թարաֆքարտա օրան ճէսիմ թիւճճարլըզընը մուհաֆազա իթմէք իշին, պիրի պիրինտէն կիւնլէր վէ հաֆթալար իլէ երրագ օրան մահէլլէրի տօնանմա եէթիշտիրմէյէ վէ պէյլէլիքլի գուվվէթինի տաղրթմատա մէճպուր օրմասա, երինէ պազը ճիհէթլերլէ էն պիւյիւք պահրիյէ տէվլէթի օրտուղունա հիշ շիւրհէ ճայիզ օրմատամագտը, Ֆագաթ Ֆրանսանրն պու գատար իլերու կիթմէսի իլէ, վէ Բալ Մալ Կազէթին տէսիյի կիպի, անճագ իմբէրաթօր Նաբօլէօն սայէսինտէ, հէվման Ինկիլթէրրանրնքինէ միւսաֆի պիր տօնանմա սահիպի օրմասը իլէ, իշ քէսմիրլէն պաշգալաշմըշ տըր, չիմտի Ֆրանսա իլէ օրան տօսթլուղուն պագը գալմասը Ինկիլթէրրանրն մէնֆաաթլարրնա նէ գատար ֆայիտէլի օրմագ իսկ, պիր կիւն պու իմթիհան պօզուլուպ պիր մուարազա զուհուր իթմէք տախի, ոնրն տուշմէնլիյինտէն զուհուրա կէլմէյիճէք խասարաթ իսկ, անտէն բէք զիյատ օրապիլէճէք տիր, չիմտի Ֆրանսանրն, խարիճատ մուհաֆազա իտէճէք օր գատար մէմալիքլէրի պու-

լունմատզընտան տէնիզտէ օլան պիւ-թիւն գուվվէթինի թօփ թութապիլէ-ճէք տիր։

Իմբէրաթօր Նաբօլէօն տայիմա ինկիլիթէրրանէն ոսմանլու օլմուշ տուր. ֆա-գաթ միւշարիլէյհ հազրէթլէրի վիֆա-թընտան սոնրա նէ օլաճաղընը քիմսէ քէշֆ իտէմէզ։

Իշթէ ինկիլիթէրրանէն էն պիւյիւք էնտիշիլէրինտէն պիրիսի պու տուր, վէ Լոնտրատա նէշը օլունան կլոպ նամ դա-զէթանէն շու տիթիտէքի պէնտի տախի, պու Պոպտէ ինկիլիզլէրինէ էֆքէարա-տա պուլունտուղունա պիրնիւմունէ սա-յըլապիր։

Բարիստէն ալընան խապէրլէր տէր մէզքիւր դաղէթա, իմբէրաթօր հազրէթ-լէրինէ պիթթէորիճ պիւսպիւթիւն շի-ֆաթէզիր օլմադտա պուլունտուղունուն մէսէրբէթպախշ հավատիսինի վիրմէք-տէ տիրլէր։ Իմբէրաթօր հազրէթլէրի, թախթա չրգտրդր կիւնտէն պէրու ինկի-լիթէրրա իլէ պոզուլմազ պիր տոսթ-լուգտա պուլունմուշ, վէ պու տոսթլու-ղա շիմտիյէ տէկին օր սուրէթտէ տէվամ իթմիշ տիր։ Միւշարիլէյհ հազրէթլէ-րինէն մէզքիւր հիսիյաթընտան, իքի մէ-մալիքին թիւճճարլըղընա, վէ էվրո-պանընն ասայիշ ու իսթիրահէթինէ, վէ պունունլա ինկիլիզ ինթէրէսսարընա նէ տէրէճէտէ մուհասէնաթ հուսուլէ կէլտիյի վէ տահա կէլէճէյի մէյ-տանտէ օլտուղու հալտէ, պիւթիւն ին-կիլիզլէր իչին, «եաշասըն իմբէրաթօր» պաշըրմամաղ միւմքինսիզ տիր։

Ա Զ Գ Ա Ճ Ի Ն

ԱԳԱՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մէզքիւր վարժարան իչին, խավ-եար խանը զէվաթը համիյէթքեարանը թարաֆընտան, մահ պէ մահ պիր մըզ-տար իէանէ իհտա դըլընմաէա պաշլան-տըղըն, ագտէմճէ մա թէշէքքիւրի ա-լիմ պէեան իյլէմիշ իտիք իսէտ, իսմ ու մախէսլէրին պիլտիրմէմիշ իտիք, իմտի պու կիւն անը տախի պէեանէ միւ-սարատթ իտէրիզ։

Միւմայիլէ յհիւմ էֆէնտիլէր շու հա-միյէէթին իճրասընա յունիս իպթիտա-սընտան իթիպարէն պէտ իթմիշլէր, վէ պիր սէհիմ իչին պիր մէճիտիյէ իհտա-սընը միւնասիպ կէօրմիւշլէր տիր։

Սէհիմ

Միքայէլ	էֆէնտի	Մոմճեան	1
Պետրոս	«	Միրասէէտի	2
Բէթրագ	«	Լամէրեան	2
Մաթիկ	«	Խաչատուրեան	1
Մնիկ	«	Սահաթճեան	1
Խաչիկ	«	Թօքհանէլեան	1
Յովհաննէս	«	Կիւմիւշեան	2
Մ. Յակոբ	«	Լօգմակէօզեան	1
Յովհաննէս	«	Կրճիկեան	2
Ռուբէն	«	Մինասեան	1
Մ. Աւետիս	«	Մկրտիչեան	1
Մկրտիչ	«	Կիւմիւշեան	1
Սեդրոս	«	վէ գումբանեա	2
Սարգիս	«	Սրվաճեան	1
Գրիգոր	«	Մուրատեան	2
Սէնէքէրիմ	«	Զէլեան	2
Յովակիմ	«	Խանճեան	1/2

Պ. Ս. նամ պիր զաթ տախի, պիր տէֆա իչին իւչ ատէտ մէճիտիյէ իհտա իյլէմիշ տիր։

Տահա սայիր զաթլար տախի վար իսէտէ, հէնուզ անլէրէ միւրաճաաթ իտիլէմէմիշ օլուպ, պու կիւնլէրտէ օնլարա տախի միւրաճաաթ իտիրիք-տէ, քէզալիք մա թէշէքքիւր իլանը-նա միւսարաաթ իտէրիզ։

Պիր գաչ քիշիյէ միւրաճաաթ իտիլ-տիկինտէ, «պիդիմ չօճուղումուզ եօգ-տուր, եախօտ օրատա տէյիլ տիր» տիյէրէք վէրտիքլէրի լաեըդսըզ ճէվապ-լարը, հիճապըմըզատան նաշի։ Լսէֆի-միզ բէրտէսիյլէ սէթիր իտէրէք կէչլրիզ։

Հալէա պաղըլարտա, քիմ պիլիր մէզքիւր վարժարան տէվամ իտէպիլէ-ճէք մի տիր տէյի շիւբհէ իթմէքտէ իմիշլէր։ Հօյլ զանթարատա եալընըզ շու գաատրը սէօյլէրի, քի, պու ալէմ-տէ հիր թայրանթանէէրին տէվամ, ան-ճաք զէվանթը համիյէթքեարանը հա-միյէյէթի սայէսինտէ օլապիլմիշ տիր, վէ նասրէլ քի եէտի սէքիզ այտան պէ-րու մէզքիւր վարժարանը մէմուլէն դայ-րի սուրէթտէ տէվամ իտէպիլմէսի վէ կիւնտէն կիւնէյտէ իլէրու կիթմէսի, հօյլէ օլմասընը թաատիզ, վէ քէնտիլէրի թէ-էսին ու թէշվիգ էյլէսէ ճայիլ տիր։

Ղայրէթ իլէ նէյէթին էլինտէն, գա՞նգի չէյ գուրթուլապիլմիշտիր։

—Պաղըլար հալէա դաղէթալարը, քէնտի իտտաա վէ չտիսի նէֆսանիյ-յէթլէրինէ պիր ալէթ տիր զանն իթ-մէքտէ տիրլիր։ Նասրէլ քի ճիւմլէտէն պիրի օլտուղու հալտ, իքի հաֆթա-տան պէրու, պիրիսի պիր, վէ տիկէրի օթուզ գատտար իմգալը օլարագ, Թը-բրապիզոնտան թարաֆըմըզա իքի ղը-թա մէքթուպ կէլմիշ, վէ դաղէթամըզ-տա տէրճի ըլճա օլունմուշ իսէ տէ, ու-մումա ֆայիտէյի պիր շէյ օլմաերդ, մահզա Մեսրովպ սրբայանա գարշը տ-տավէթ վէ հագարէթտէն իպարէթ պու-լունմադին, տէրճինտէն սարֆը նազար իթմիշիզ տիր։

— Սիվասլըլարտան պիր թազրմը թարաֆը լիսանը յա, թարաֆըմըզա, Փունդա գարշը տէրճ իտիրմէք իւղրէ պիր մէքթուպ կէթիրէն տէլիգանլըճա խապէրը վէրիրիզ քի, մէզքիւր մէքթու-պուն տէրճինտէ պիր ֆայիտէ վէ պիր իգթիզա կէօրմէտիկիմիզտէն, սարֆը նա-զար իթմիշիզ տիր։

— Տիւնքի կիւն իսկիւտարտան պիր զաթ թարաֆընտան, Մամուլ նամ բէ-զալէթ բիսալէսի միւէլլիֆինէն, օրանը-մէքթէպիմիհանը զինէթի հագգընտա տէրճ էյլէտիկի պիր քէրազլիքտէն տօ-լսեր մուհաքէմէյի չէքիլտիքտէն սոնրա պիր այ իչին մահպէսի իլգա իտիլտիկի-նէ տայիր պիր գրթա մէքթուպ կէօն-տէրիլէրէք տէրճի ըլճա օլունմուշ իսէ տէ, պիզ զաթէն մէզքիւր բիսալէնին, շու շիմտիքի հալինտէ իսմինտէն տախի նէֆրէթ կէթիրէրէք, գիքրինի պիլ կէչմէքքէյէ քէնտիմիզճէ գարար վէրմիշ օլտուղումուզտան, ատրճ իթմէյէճէկի-միզ իչին մաղուր տիլէրիզ։

Վէ էկր, թէքլիֆիմիզ գապուլ չաեան պույրուլուր իսէ, մէզքիւր բի-սալէնին միւէլլիֆի, զաթէն քէնտի բէ-ղիլ պէնտիրիյլ, ալէմ նէզտինտէ ճէ-զասընը չէքմէքտէ օլուպ, վէ տօղու-շունտան ամբնմաեա չաեան պիր հալտ պուլունտուղունտան, մահպէսիյյէթինէ հիւքմ իթտիրէն թաղսական խորհուրդ էֆէնտիլէրի, ալիճէնապլըգ իտէրէք, պու կիւնտէն թախլիյէյի սէպի ինէ հիմ-մէթլէրինի, ամիզանէ տավվիթ իտէրիզ։

— Իշիթտիկիմիզէ կէօրէ եարընը վէ բազար իրթէսի կիւնիւ, հէր սէմթտէն, խորէն սրբազանա, կէչէն կիւնքի իզհար իթտիկի դայրէթ վէ պէրլէթտէն տօ-լայը, պաղը զաթլար պիղզաթ թագ-տիի թէշէքքիւրէ կիտէճէքլէրի միւրլ-լու, պաղըլար թարաֆընտան տախի, թէշէքքիւր մահպէրլէրի իմզալաթըրը-մագտա իմիշ։

Մեծ-ոնը դեր Դերուէնի

Մէսմուիմիզէ նէզարէն, կէչէն հաֆ-թա Ամբրոսիոս նամ վարդապետ Մէճ-մուանընն ատհիպ իմթիեազը օլան Թիւ-պէլատճեան Յովակիմ էֆէնտինին խանէ-սինէ կիտէրէք, էվվէլա խաթրընը սիւ-ալ իտէր, վէ պատէհու, «ա՛ ճանրմ, նէյի՞ն Հատանեան հայրէնէթլէրինէ գար-շը զաղէթանընը, մէքթեպլէր նէշր ի-տէրսինիզ ... շիմտի սիզէ բէճամ շու-տուր քի, էկէր իսթէր իսէնիզ, պէն սի-զէ սէօյլէմիշ օլմագընը, եարընն սա-պահ միւշարիլէյհ յհին քէնտիսինէ կիտէր-սինիզ, միւշարիլէյհ սիզի չօղ իհթիբ-րամ իլէ զատուլ իտէր, վէ զաղէթա-նընզ իչին տախի 30 նէֆէր գատար ա-պօնէ հաղըրլամիշ օլտուղունու սիզէ խա-պէր վէրիր, տէր։

Պունա ճէվապ օլարագ Թիւլպէնտ-ճեան Լֆէնտի տախի, քէնտի միւշէթ-բիրիրինէ քէնտույէ Լվիրճէկինի, վէ օթուզ միւշթէրիրինէն խաթրը իչին կիտիպ տէ Հատանեանա դուշ վէ քէօյ օլտ-բագ, միլլէթին հուգուգունուն աեազ, ալիթընա ալընմասընա պէր ալէթ օլ-մագընը իրթիքատ իյլէմէյէճէկինի պէեան իսէր։

Մէրդում վարդապետ գարընընա պա-գա պագա կէրի տէօնմէյէ մէճպուր օ-լուր։

Խշթէ դաղէ ժաճբլըղընը շան ու շէ-ռէֆի պու նօղթատտա տրը։

ՕՐԱԳԻՐ

Նասրէլ քի պիր հաֆթատան պէրու խապէր վէրմէքտէյիզ, պու կիւն մէզ-քիւր դաղէթանընն իլք նէհսխէսի չրգտ-ճագ, վէ պիլսիկիմիզէ կէօր, բէնչէմ պէհ կիւնքի ուսմանի մէճլիս իւղէրինէ, տէրդդաթա շաեան պիր պէնտ տէրճ իտ-տիլճէք տիր։

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԽՐԻՄԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ

Սեպտեմբեր 4ի հինգշաբթի օրը Գումբարուի Մայր Եկեղեցին համա-խմբած երկու հազարէն աւելի Գաւա-ռացի եւ Պօլսեցի ազգանոց խուռն բազմութեան մը միակերպ եւ հանրա-կան ձայնը, իր հետ ունենալով նաեւ Նրէք հազարէն աւելի նոյնպէս Գաւա-ռացի եւ Պօլսեցի ազգայնոց ստորա-գրութիւնը կրող հանրագրութիւն մը, Ազգային Երեսփոխանական ժողովոյ կոստանդնուպօլսոյ պատրիարք հրա-տարակելու տուաւ Ամենապատիւ Տ. Մը-կրտիչ Սրբազան Արքեպիսկոպոսը Խր-իմեան, բացարձակ առաւելութեամբ քուէից Ազգային Երեսփոխանաց, այն է 65 Երեսփոխանաց 44ին քուէովը։ Բայց ո՞վ է Խրիմեան։

Հայ ըլլալով Խրիմեանին անունը լսող չկայ, որ այսօր Մշոյ վիճակին Արքեպիսկոպոսը եւ Գլխակայ Ս. Կա-թողիկէի վանքին վանահայրն է։ բայց մենք կուզենք հոս մեր գիտցածին չափ քիչ մը աւելի տեղեկութիւն տալ անոր անցեալին վրայ։

Խրիմեան Հայաստան աշխարհի Վասպուրական նահանգի Վան քաղա-քի բնիկ ծնունդներէն է, որ առաջին անգամ աւանուեցաւ Հայկական դպրա-կան ասպարէզին մէջ 1849ին վենետի-կի Մխիթարեան միաբանութեան հրա-տարակած «Բազմավէպ» օրագրին մէջ։ Հ. Ս.բսէն Լամիտաս Բագրատունիի շը-նորհիւ տպագրուած մէկ քանի սքան-չելի բանաստեղծութիւններով, որ բուն Հայկական տաղաչափութեան հարազատ չափերով գրուած ըլլալով, ինչպէս Հ. Ս.բսէն նոյն չափուց վերանորոգողը։ Նոյնպէս եւ Խրիմեան անոր երկրորդո-ղը կրնայ համարուիլ։

Խրիմեան առաջ աշխարհային վի-ճակ ընտրած ըլլալով իր հայրենեաց մէջ ամուսնացած է, աղջիկ զաւակ մը ունենալէ ետեւ ամուսինը վախճանած է, եւ յետոյ աղջիկը ամուսնացնելով մնկէ թոռներ եւս ունեցած է, որ դեռ աղջկ են իր հայրենեաց մէջ։ Հետաքրքրութիւնները միայն կը վայելեն։

Խրիմեան իր մանկութեանը ժամա-նակ, ամեն վանեցիի առած դաստի-արակութիւնն ու ուսումը միայն առած է, իր գտնուած քաղաքի (Վանայ) մէկ անշուք դպրոցին մէջ, որ անտա-բակոյս ոչինչ տարբեր բան մը եղած չէ կրնար ըլլալ, բայց իր ամուսնոյն մահը պատճառ եղած է իրեն, այնու-հետեւ ինքզինքը գրականութեան տա-լու, որ ամեն առաւօտ իր հօրենական այգին կը կանչէ եւ օրն ի բուն տան-ձենին տակը կառանձնանայ եւ իր սի-բելի հայրենակից Նարեկացին կը քա-նի եղեր, մինչեւ որ ինքնին կը լլլայ տ-նոր հարազատ աշակերտ մը, տանեւ-ենեբորդ դարու Հայ գրագէտ մը, կը նեռուի հրապարակը, կը նուիրէ դինքը ազգին ծառայութեանը եւ կը ծանօթանայ ամենուս։

Պօլիս դարձով առաջին անգամ հայ-կարանութեան դասատուութեան կը մտնէ խաղիզ Ներսիսեան վարժարա-նի, աղջկանց սրահին 1847ին, ընդ պաշտպանութեամբ հանգուցեալ Հով-ուեան Նիկողայոս եւ Մովսէսեան Մը-կրտիչ բարեյիշատակ աղայից, որ գի-տին յարգել ուսումնասիրութիւնը։

Տարիի մը չափ Ներսիսեան վար-ժարանի աշակերտութիւնը դասատուու-թիւնը վարելէ ետեւ, աւելի առան-ձին կեանք մը վարելու եւ դրաւոր աշխատութեան ժամանակ ունենալու համար, մասնաւոր տան մը մանկանց դասատիրակութեանը մտնել ուզելով կը մտնէ Ս.յվատեան Յովհաննէս ազգային տունը։ անոր որդւոյը դասատիրա-կութեան պաշտօնով, եւ այս կը լլլայ իր դասատիրակութեան պաշտօնին վեր-ջինը, ուր քանի մը տարի կենալով կը հեղինակէ իր «Հրաւիրակ Ս.բարատա-եան», անուն ընտիր բանաստեղծու-թիւնը, վերոյիշեալ բուն Հայկական չափով։ կը նուիրէ իր բարերարին Գա-րեգին որդւոյ յիշատակին, որ տպա-ուած է 1852 թուականին Միւհէնտիս-եան տպարանը։

Ս.յն ժամանակը Տրութիւնը հա-սարակաց կրթութեան պաշտօնարանը հասատած չըլլալով, Հայերէն դրոց տպագրութեան հրամանը ազգային Պատրիարքարանէն կը տրուէր։ Երբ «Հրաւիրակ Ս.բարատեանի» տպագրու-թեան հրաման ուզուեցաւ, Պատրիար-քարանի հակըցած լեզուէն չըլլալուն համար, Պատրիարքարանը պահ մը վա-րանեցաւ. բայց Խրիմեանի կողմէն երբ Հ. Ս.բսէն Լամիտաս Բագրատունիի ներկայացուելով անոր դատատանն ու վկայութիւնը ընդունեցաւ իր այս բա-նաստեղծութեանը տպագրութեան արժանաւորութեանը մասին, եւ նոյն բարեյիշատակ Հօր խնամ դոմոսանա-կան մէկ վկայականը ընդունուեցաւ, Պատրիարքարանի Հոգեւոր ժողովն ալ բարեհաճեցաւ իր հրամանը չնորհել։ Հ. Ս.բսէնի Խրիմեանի գրած այդ վկա-յական գիրը, մեծապէս պատիւ բերող գիր մ՚է Խրիմեանի գրական արժանա-պատուութեանը։

Հրաւիրակ Ս.բարատեանի հրատա-րակութիւնը գրական եւ տաղանդաւոր հայ մը չձգեց որ անոր Ճանաչութիւ-նը Խրիմեանի վրայ դատնայ։

Հրաւիրակ Ս.բարատեան Խրիմեանի առաջին գլխաւոր գործն է։ Հայ գրա-կանութեան մէջ։

Կարապետ ամբոյ Պալեան Խրիմ-եանի Հրաւիրակ Ս.բարատեանին լեզ-ուին եւ ոգւոյն խիստ շատ հաւանելով եւ փափաքելով որ նոյն ոճով հրաւիրակ մ՚ալ Քրիստոսի ուղղափառական տեղացը վրայ գրուի, յատկապէս ճամբուն

ծախքը տալով զրկեց Խրիմեանը Երուսաղէմ, որպէս զի այն անօրինական տեղիքը անձամբ չըվնասի եւ աչքը տեսանէ, զննէ եւ քննէ եւ այնպէս գրի իր այդ նոր բանաստեղծութիւնը։

Գնաց Խրիմեան Երուսաղէմ, դրեց իր «Հրաւիրակ Երկրին Աւետեաց» անուն աւելի ընտիր բանաստեղծութիւնը, որ տպուեցաւ յիշեալ Ամիրային ծախիւքը 1853ին Միւհէնտիսեան տպարանը, եւ է Խրիմեանի երկրորդ գլխաւոր գործը հայ գրականութեան մէջ։

Խրիմեանի այս երկու գլխաւոր գործոցը վրայ արժանի է որ մասնաւորապէս խօսուի, որոց երկուքին մէջը յայտնապէս կը փայլի Խրիմեանի Հայրենեաց եւ Կրօնից նկատմամբ ի՞նչ ոգի կրելը, բայց մենք տիկա ուրիշ առթի կը թողումք։

Խրիմեանի գրական տաղանդը, աղգասիրական եւ կրօնասիրական ոգին եւ առանձնական կենաց միտումը տեսնելով այն ժամանակի Ազգային Վարչութիւնը յատուկ պաշտօնով զրկեց զԽրիմեան 'ի Սիս «Ուսումնասէր» անունով, Միքայել կաթուղիկոսին օրովը, անոր ձեռքը տալով Սոյ վանքին բարեկարգութեանը վերաբերեալ կանոնագրութիւն մը, բայց Հայոց երակներուն մէջ արմատացած անկարգասիրութիւնը չթողուց զԽրիմեան յաջողիլ իր առաջադրութեանը մէջ, եւ երկու տարիէն առանց եւ ոչ բարեկարգութիւն մը կարենալ ընելու դարձաւ 'ի Կոստանդնուպօլիս։ Թէ զացած եւ թէ վերադարձած ժամանակը մեծ սէր եւ համակրութիւն տեսաւ Խրիմեան Կեսարացիոյ մէջ, իբրեւ Կեսարացւոյ մը պաշտպանութեամբը ծաղկեալ գրագէտ մը։

Խրիմեան թէ եւ Սիսէն թափուր վերադարձաւ, բայց սա գաղափարը տուաց, թէ Հայաստանի վանքերուն բարեկարգութեանը համար թէ եւ ուսումնական, բայց միանգամայն եւ կրօնաւոր ձեռքեր պէտք են, որ անոնց գլուխը անցնելով միայն կարելի ընեն անոնց բարեկարգութիւնը, ուստի եւ որոշեց կրօնաւոր ըլլալ։

Այն ժամանակները զայրացած Համազգեաց ընկերութեան եւ Հասունեանի վէճերուն առթիւ Հասունեանի կողմն Տօն Գասպարօ սարգրութեամբ Վենետիկի միաբանութիւնը Պապին առջեւ իբրեւ հայրենասէր ամբաստանելու (՝) եւ կասկածելի ցուցնելու նպատակաւ հրատարակուած խտալերէն պարսաւագրքի մը դէմ Վենետիկի Ս. Ղազարու վանքէն ելած հերքման տետրակի մը մէջ, այն ժամանակը յիշեալ Միաբանութիւնը, հակառակ իրենց առաջին Աբբայ հօր Մխիթարայ Սեբաստացւոյ սկզբանը, հակառակ իրենց բոլոր նախորդաց սկզբանցը, Աղգին Մայր Եկեղեցին հերձուածող, հերետիկոս եւ այլն կոչած ըլլալով, Խրիմեան յիշեալ հարց դէմ աղդու պատասխան մը գրեց «Բան առ Մխիթարեան Հարս» անունով, որ շատ համակրութեամբ կարդացուեցաւ։

Խրիմեան կրօնաւորական վիճակը ընդունելու համար ուղեւորեցաւ իր հայրենիքը 'ի Վան, եւ հոն անմիջապէս վարդապետ ձեռնադրուելով դարձաւ 'ի Կոստանդնուպօլիս, հաստատեց իրեն անուամբը յատուկ տպարան մը Իսկիւտարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին եւ սկսաւ հրատարակել ամսօրեայ թերթ մը «Արծուի Վանական» անունով, ու ալ սկսաւ եկն ելցոյ բեմին վրայէն իր բերանովը ու Արծուին մէջ իր գրիչովը քարոզել ժողովրդեան շարունակ իր ցանկալի Հայաստանը։ Շարունակելի

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԵՒ

ԱՆԵՐԱԼԵՒՈՒՆԱԿԱՆՔ

ՀԵՐՔՈՒՄՆԱԼԸ ՄՕՆՏ

ԵՒ

ԶԻՎԻԼԻԱ-ՔԱՖԹՕԼԻՔԱՆ ՕՐԱԳՐԱՑ

Դ.

Մանրամասն 1017 թուին Նէ-Իէ-Նոսին պոէզսպ։

Մինչեւ հիմա ջանացինք ցուցնել թէ Զէվէլլա եւ Լը Մոնդ օրագիրները Հայոց եկեղեցւոյ դէմ անդրալեռնական յարձակումմը բրած ժամանակ՝ բերած վկայութիւններն եւ յիշատակած հայկական դէպքերը ո՛րչափ այլայլած էին սխալ թարգմանած ու կերպարանափոխ բրած։

Կմնայ մեզ արդ հերքել այս երկու մոլեռանդն օրագրաց եւ իրենց արքանեկաց՝ մեր սուրբ եկեղեցւոյն դէմ բրած քանի մը ուրիշ զրպարտութիւնները։ Կուզենք պատասխանել այն սեւաստուեր քօղը՝ զոր չենք խղճեր տարածել Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյն վրայ, եւ երբ՝ իբր ծառայք անպիտանք՝ մեր պատքը կատարեալ ի գլուխ հանենք, մոր ուխտը պիտի բլլայ խնդրել յԱստուծոյ որ իր անստուեր լոյսը ճառագայէ ի բարձանց երկնից այն բարեմիտ անձանց խղճին վրայ՝ որ միամտարար հաւատք կնծայեն անդրալեռնական չարախօսութեանց, եւ կդայթակղին Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ուղղափառութեանը վրայ։

Կմաղթենք միանգամայն որ Աստուածն ողորմութեանց թեւայէ իր արդարադատ դատաստանին մէջ այն անձանց վրայ որ ճշմարտութեան դէմ պատերազմելով, իրենց վրայ կհրաւիրեն Մարգարէին այն վա՛յը որ կրսէ, «Վա՛յ անոցիկ որ ըլլան ասիցեն խաւար»։

Նախկին դարերուն մէջ Ցոյները զրպարտեցին զեկեղեցին Հայաստանեայց իբրեւ թէ Եւտիքեսի մոլորութիւնն ընդունած ըլլայ։ Այս թիւր կարծիքը՝ տարածուեցաւ ուրիշ ազգերու մէջ ալ, որ հաւատս ընծայելով Ցունական զրպարտութեանց՝ տարակուսեցան Հայոց ուղղափառութեանը վրայ, բայց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սուրբ հարքը պաշտպանեցին իրենց պաշտած Ս. հաւատքը, եւ մեծ հայրապետն Ներսէս Շնորհալի՝ աքանչելի աստուածաբանութեամբ վարատեց զրպարտութեան մառախուղը, եւ ապա ցուցուց իրրեւ զլոյս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ուղղափառութիւնը։ Այնուհետեւ ոչ միայն Բուզանդական պարիսպքներ, այլ եւ շատ պատեր խոստովանեցան գրով անգամ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անստերիւր ուղղափառութիւնը։

Այսօրուան օրս չկայ աստուածաբան մը, – իր հմտութեամբը յիրաւի աստուածաբան կոչուելու արժանի, – որ չգիտնայ թէ Հայերը ո՛րչափ հեռի են Եւտիքեսի մոլորութենէն, որ ուրիշ հերետիկոսապետաց հետ եւ զայն հերձամիտ եւ մոլեռանդն Ցոյն կրօնաւորը նզոված են եւ միշտ կնզովին, ըստ ասից երջանկայիշատակ Գրիգոր Դ. կաթուղիկոսի։ Ընդվզիմ ե՝ ընդդէմ Եւտեսի, զի զմիութիւն Աստուածութեանն եւ զմարմնոյն Յիսուսի զիրարանցն։ Բայց Յիսուսեանց օրագիրները Զէվէլլա եւ Մոնտակալին կշարունակեն յունական զրպարտութիւնը, զՀայս Եւտիքեան կոչելով։ Ասով յայտնի կըցուցընեն կա՛մ իրենց անարդարանալի տգիտութիւնը, եւ կա՛մ իրենց սրտին չարութիւնը։

Թո՛ղ ընարին, եւ ըսե՛ն մեզ թէ երկուքէն ո՞րը կընդունին, թանձրամիտ ապիտութի՞ւնը, թէ՝ խորամանկ չարութիւնը։ – Բայց ո՛ր, ալ ընտրելու ըլլան՝ չկայ աստեան մը որոյ առջեւ կարենան արդարանալ, եւ ծանր դատապարտութիւն չընդունիլ։

Շարունակենք։

Անդրալեռնականք կուզեն հաւատացընել թէ Հայոց եկեղեցին մինչեւ Պաղկեդոնի ժողովքը Հռոմայ հնազանդ էր, եւ թէ Լէոն Ա. Պապին օրէն սկսեալ Հռոմէն բաժնուեցաւ։ – Բայց մեք կհաստատեմք որ Հայաստանեայց եկեղեցին կմերժէ եւ միշտ մերժած է այն գերիշխանութիւնը՝ զոր Հռոմայ եպիսկոպոսը անձամբ անձին չնորհած է, եւ որով կուզէ խրոխտալ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ վրայ։

Պապական լուծը անծանօթ էր Արեւելեան եկեղեցոյն մինչեւ իններորդ դար։ այս ժամանակն էր որ Հռոմայ եկեղեցին ձեռներէց եղաւ, յանուն Աստուծոյ՝ տիրապետելու բովանդակ եկեղեցեաց վրայ։ Նախկին ութը դարերը՝ մնաւ գաղափար չունէին այսպիսի անանդի եւ հակաքրիստոնէական պահանջման մը վրայ, զոր ահա այսօր Զէվէլլա, անդրալեռնական պապականաց դրօշակիրը, նոր եռանդեամբ մը սկսած է պաշտպանել, մեկնաբանելով Վոնիֆակիոս Ը. պապին անուանի մեծապահանջ կոնդակը, որոյ սկիզբն է «Unam sanctam», պապական գերիշխանութիւնը տարածել ջանալով ոչ միայն քրիստոնէական եկեղեցեաց վրայ, այլ նորա լուծին տակն առնուլ եւ նուաճել նաեւ թագաւորաց աթոռները։ – Ի՞նչ զարմանալի պահանջողութիւն, եւ ի՞նչ անհաւատալի յոյս ե՞ւ երա՞զ։

Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցին՝ անդրբասին յառաքելոց իւրոց սրբոց, Հռոմայ պապերուն հետ հնազանդական յարաբերութիւն մը ունեցած չէ՝ բնաւ երբէք։ Լուսաւորչին Հռոմ բրած ուղեւորութեան ճիշդ եւ պատմական պատճառները արդէն վերը բացատրեցինք հատուածիս։ Այս անցողական եւ պատահական յարաբերութիւնը՝ բնաւ ազդեցութիւն չունեցաւ Հայոց առաքելական եկեղեցւոյ անկախութեան եւ նուիրական իրաւունքը վրայ՝ որ շարունակուեցաւ դարուց ի դարս մինչեւ այժմս վեհ. կաթուղիկոսը։

Ռուբինեան թագաւորաց տարուբերման ժամանակը պապերը ուզելով օգուտ քաղել քաղաքական դժբաղդ պարագաներէն խոստացան դրամով օգնել Հայոց եթէ յանձնառու ըլլան Հռոմայ հնազանդիլ։ Նոյնպիսի դաշնադրութիւն էր զոր եւ Բիւզանդիոյ կայսերաց հետ կդնէին, միշտ խոստանալով եւ յոյսեր տալով, զոր կատարելը՝ ձեռքերնին չէր։

Մինչեւ այն օրը՝ Հայաստանեայց եկեղեցին մի էր եւ անբաժան։ Պապական կոնդակաց, նուիրակաց եւ մանաւանդ կորբասական արծաթոյն չնորհելը՝ սեւ հերձուածը սարդեցաւ այն սիրալի եկեղեցւոյն մէջ, որ իր միութեամբը նախանձելի հանդիսացած էր ամենայն եկեղեցեաց առջեւը։

Ռուբինեան – Լուսինեան թագաւորներ՝ որոց ծագումը լատինական ըլլալով, Հռոմէական եկեղեցւոյ մէջ մնած էին եւ Լատին մնացած, բնականապէս չէին կրնար Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վրայ եռանդուն սէր մը զգալ, ուստի եւ չէին խղճեր քաղաքական յոյսերու զոհել այն բազմաթիւ սրբազան իրաւունքները՝ որ Հայոց չա՞տ աւելի սիրելի էին քան իրենց քաղաքական իրաւունքները։

Սակայն Լեւոն Ե. Կոստանդին Գ. եւ Գուիտոն թագաւորները՝ իրենց տխուր եւ ողեւորալի փորձովը սորվեցան որ Հռոմայ արծաթովը գնելի իրենց արժանաւոր անարգութիւնն ու մահը, առանց կարենալու իրենց խարխուլ գահը հաստատել զոր մանաւանդ բոլորովին կործանեցին իրենց լատինասիրութեամբը՝ ազգին սէրը կորսնցնելով։

Նոյն միջոցներուն՝ Հռոմ Կիլիկիոյ երկիրը զրկեց Դոմինիկեան եւ Ֆրանչիսկեան կրօնաւորները, որ Հայերն որսան։ Այս պատրիները՝ ի փոխարէն այն ապաշնորհութեան զոր Հայոց սուրբ սիրոյը չնորհեց, տալով նոցա հրաման ամենայն ազատութեամբ իրենց կրօնը պաշտելու նոյն իսկ Սիս մայրաքաղաքին մէջ, այս պատրիները, կրսեմք, զեղծանելով իրենց ընդունած հիւրընկալութեամբը, սկսան որոնն սերմանել, Հայոց եկեղեցին ու ծէսերը անարգել եւ մոլորական ցուցընել, եւ միամիտներուն խիղճը վանելով, հայրենի սուրբ եկեղեցիէն բաժանել։ Այս կերպով սկսաւ հերձուած մը, որոյ թէպէտեւ կուսակից գտնուեցաւ եւ Գրիգոր Անաւարզեցի նախապաշարեալ կաթուղիկոսը, բայց Ներսէս Ե. Բոլորազգը, կղերն եւ աշխարհականք, ընդդիմացան քաջութեամբ, եւ իրենց առաքելական սրբազան ընդունած հաւատքին եւ ծէսերուն եւ ոչ դոյզն փոփոխութիւն մը յանձն առին, թէ եւ Հռոմ մեծամեծ խոստմունքներ կրներ, եւ Լուսինեան թագաւորք մինչեւ անգամ բռնութիւն ձեռք առած ամենայն ջանք ըրին որ Հռոմայ կամքը կատարեն։ Բայց ի զո՞ւր։ Հայաստանեայց եկեղեցին յաղթող ելաւ այս փորձանաց մէջ, եւ աշխարհ զարմացաւ այն քաջ ժողովրդեան վրայ՝ որ առ ոտն կոխելով զամենայն խաբէական խոստմունս պապական աթոռոյն յանձն առաւ կորսնցնել իւր թագաւորական գահը, քանթէ վատութեամբ թողուլ՝ որ իւր հայրենի եկեղեցւոյն ազատութիւնը կողոպտուի։

Բայց Զէվէլլա այլափոխելով ճշմարիտ պատմութիւնը կրսէ, «ազգին մեծագոյն մասն ընդունեցաւ Հռոմայ հպատակութիւնը»։ Սակայն Ցիսուեան պատրին չատ յաւգիտէ որ եթէ Հայերն յիրաւի ընդունած ըլլային պապական լուծը, Հռոմ խոստացած խաչակրութիւնները կնանէր՝ Հայոց օգնութեան հասնելու, եւ չէր թողուր որ այն սակաւաթիւ բայց գիւցազնասիրտ ժողովուրդը բարբարոսաց ահագին բանակներու դէմ իւր կրօնական եւ քաղաքական աթոռները պաշտպանելով սուր ի ձեռին, վերջին արեան կաթիլները թափէ, իւր սուրբ եկեղեցեաց եւ արքունեաց աւերակացը տակ թաղուելով զարմանալի քաջութեամբ։

Շարունակելի

ԹՈՐԳԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ-ՊԷՑ

. . . Խմբագիր

Պարտիզքարանի անուծանելի յուզմունքներն ու գաւառացոց տարտամ վիճակն ու կացութիւնը վերջապէս ժողովուրդը յուսահատեցուց, ու ալ տղուներան լալէ, սարուկի նման հեծելէ, ուծերի նման անիծանելէ դադրեցաւ, ուիրաւունքն ու ձայնը լսել տալու մինակ հասարակ կարծիքը, չփոթեալ խորհուրդը ու յուսահատ ու մի յանդգնութիւնը մնաց, որ այս ալ հեռզհեռէ աւելնալով ազգին մեծամեծ եւ գուցէ օգտակար միտքեր հացնէ, ինչպէս որ այսօր աչքերնուն առջեւ տխուր տեսարան մը բացուեցաւ ու գուցէ բոլոր քաղաքիս սիրտը շարժեց։

Մուշի երկրէն Սասունցի երեք հարիւրի չափ պանդուխտ հայազգիներ Բերիոյ հացագործութեամբ կապրին, ու իրենց կրկին ծանր հարկապահանջութիւններն ու տերէպէյներուն տրուելիք տուգանքները շահելու համար՝ ծանր տառապանքներով ու աշխատութեամբ հոս կը կենան, եւ յաջորդաբար կերթան կուգան։ Ցեղական կառավարութիւնը ասոնցմէ «թէմեթեան» անուամբ տարին երեսուն հազար դուրուշ կը պահանջէ։ ասոնք ալ կարողութիւն չունենալնին, եւ այս տուրքերը իրենց երկրին մէջ տաքերեին ցուցնելով հոն տեղի տեղական կառավարութենէն ալ մազապահա կը բերեն։ բայց չեմ գիտեր, այդ իրաւունքին հասկցնելու կերպը եւ եղանակը չի գիտնալուն է մի, եւ կամ այս իրաւացի տուրքը անպատճառ տանելու նոր օրէնք մը հատատուած ըլլալու՞ն է մի, կառավարութիւնը եւ ոչ մէկին տկանջ տալով մէկ քանին կը բանտարկէ։ անոնք ալ ժողվուելով առաջնորդարան կերթան, բայց գոց կը գտնեն։ թաղականին կը դիմեն՝ չիկայ։ կառավարութեան կաղերսեն՝ կը վանտուին։ վերջապէս այս առաւօտ երեք հարիւրէն աւելի մարդիկ քաղաքէս կը մեկնին, փուռերն ու ջաղանցքերը գոց պահելով։ Բարձրվալին այս լսելուն պէս՝ խսկոյն ձիաւոր հանեց զանոնք դարձնելու։

Վերջաւորութիւնը ձեզ գրել խոստանալով մնամ։ . . .

1869 օգոստ. 15 'ի Հալէպ։ * * *

Ղասբլ քի Հալէպոն Մասիսի եաղբմբ օլան մէղքիւր մէքթուպտան անլաշբմագոտա տրբ, օրատա պուլունան, վէ էմմէքճիլիքտէ մէշրուլ օլան իւշ եիւղ նէքիր գատար Մուշու Հայբարատան, հիւքիւմէթի մահէլլիյէ ռեֆորմիյլէ եէնի նիզամ իւզրէ վէրկի խոթէր, վէ անլէր տաբի քէնտի մէմլէքէթլէրինտէ վէրիճէքլէրինի պէհան էյլէտիքտէն պաշգա, Մուշ հիւքիւմէթինտէն մազապահա տաբի կէթիրթտիրիլիր իսկ տէ, պիրմէյիզ նիզամընա մուվաֆիզ օրմատրղընտա՞ն մը օլա, եօզատա մէղքիւր նիզամընն իճրասընտա հէնուզ պիր թէքմիլ թէմէլ վէ գայիտէ պուլունմատրղընտա՞ն մը օլա, մէրգումանընն սրղլաեբղլարընա վէ իսթիտալարընա սէմի իթի-

պար օլունմազ, վ պիր գաչ նէֆէրի տէ մահպէսէ իլգա օլունուր։

Պունուն իւզէրինէ սիկէր բէֆիգլէրի մէյեուս օլարագ, վ ֆուրունպարը վ տէյիրմէնլէրի եիւզ իսթիւնտէ պրագարաղ, Հալէպի թէրք իլէ, ալըպ եէօրիւիւ վէրիրլէր, վ պու իսկ, թապպաթիլլէ մէմլէքէթ իչին պիր ֆէնալըգ տիմէք օլաճաղընտան։ Հիւքիւմէթ թարաֆընտան, անինտէ արգալարընտան, կէրի չէվիրմէք իւզրէ աթը չըգարըլըր իսկ տէ, օնտան սոնրա մատտէնին նէ հալ քէսպ իթտիկի եապ ըլմամըշ տըր։

Պու հիքեայէտէ տիգգաթ ու էսէֆէ չաեան չէյ շուրասը տըր քի, ֆուգարա զաթէն հալինտէն թաճիզ օլտուղունտան, չօլուգ չօճուղունու թէրք իլէ, կիտիպ Հալէպտէ չալըշմագտա իքէն, տէվլէթին իգթիգասը իչին թէտիյյէսի վալիֆէսէն պուլունան պիր վէրկինին էտասընա միւգթէտիր օլմասըգլարընը, եանի գուտրէթլէրինտէն եօգարը պուլունտուղունու արզ ու պէեանէ մէճպուր օլտուգտան պաշգա, մէյեուսիյյէթլէրինտէն նաշի, քիսպ ու քեարլարընը տախի թէրքէ մէճպուր օլմուշլար տըր։

Պու թագըմ էհալի զաթէն ճահիլ օլաճաղընտան, կէրչի իսթէնիլէն վէրկիյի վէրէպիսկէլէր տախի, մէմլէքէթլէրինտէ վէրմէքլիյէ ալըշմըշ օլտուգլարընտան, եէնի պիր ուսուլին իճրասընընը քէնտիլէրէ կիւճ վէ աճայիպ կէօրիւնմիւշ օլմասը տախի, հիչ տէյիլ իսկ աղաճըգ իհթիմալտէն տիր զանն իտիլմէսի ճայիզ իսկ տախի, վէլէվ էօյլէտէ օլմուշ օլսա, հիւքիւմէթ թարաֆընտան պիեատէ էհլէյէթ, ֆէթհանէթ վէ լութֆ ու մէրհամէթ մասրուֆ պույրուլմագ ուսուլ ու վազիֆէտէն պուլունմազին, էկէր պու ճիհէթլէրճէ ճիւզիճէ զուսուր վուգու պուլուպտա, մէրգուման կէրի չէվիրիլէրէք ճէզա վէրիլմիշ, վէ Լօրֆ ու ճէկպը իճրա իտիլմիշ իսկ, շաեանը թէէսսիւֆ օ-աճաղընտա չիւբհէ եօգ տուր։

1869 սեպտեմբեր 2 իզմիտ

. . . Էֆէնտի

Ղազէթայի միւթէպէրինիզեն 1013 նօմէրօսունտա իզմիտ աշարընա տայիր տերճ օլունան պահս (պազը քէսանլար միւսթէսնա օլարագ) սայքի պիլ ճիւմլէ էհալինին շիւքրանիյէթ վէ մէհմունիյէթինի պատի օլտու, զէրա նօմէրայի մէզպուր վասըլ օլտուգտա նուսկա միսիլլու էլտէն էլէ կէչիպ չօգլարը տախի իշթիրայա թալիպ օլտուգլարը թաաճիւպի մուճիպ օլտու, ալել խուսուս մէքթուպի մէզպուր հագգընտա պույրուրուղունու միւթալաաեա ճէվապ օլմագ իւզրէ իշպու աթիտէ պէյան օլունան հիւսնիւ շէհատէթլէրին գալէմէ ալնմասը հագգընտա վուգուա կէլէն ըէճալար։ Գէն տախի վուգուա կէլէն շահատէթլէրի թաստիգ իյլէյէրէք աթիտէ պէյան օլունան խուսուսլարը հագգանիյէթէ բայէթէն գալէմէ ալմադա մէճպուր օլտում վէ ըէճա իտէրիմ քի էն եագրնիմէրօսունտա իլան վէ տէրճ իթմէկէ հիմմէթ պույրուրասընընը։

Էվվէլա։ Մէքթուպի մէզպուրտէ զէքր օլունան ֆիւթուվէթլու իսմայիլ պէյ չօսէ թարիքի մէմուրիյէթի վէ կէրմէ դայմա գամըրղընտան էվվէլ նէֆսի իզմիրտէ խայլի դէման մէճլիսի լեվա ազալըղընտա միւսթէխտամ պուլունուպ պիր կէօնա խիլաֆը նիզամ հարէրէթտէ պուլունմասը իշիտիլմէտիկինտէն մատա նըզամը սէնիյէ ահքեամընա թաթպիգան մէտէնիյէթի իւզրէ պուլունմուշ օլտուղու էքսէրի ահալի ինտինտէ միսէլէմ տիր։

Սանիյէն։ Մէզպուր մէքթուպտա եազըլըրը միսիլլու չօսէ թարիքի մէմուրիյէթի հագգանիյէթ իւզրէ իճրա իտէրէք մու հասէպէսինի գոթ՝ վէ թէպրինէյլի զիմմէթ էյլէմիկի պէր թարաֆ, մու սիխարէն կէրմէ դայմագամըղընա պատար վէ իլանընա պի տիրիղ պուլունաճաղընըզ էմէլի էզլէպտէն պուլունտուղու ճիհէթլէ, իչպու մէքթուպ պիմ թարաֆիր տօսթլարընա իրսալ գըլընտը։

Պագի տուտէր

Հ. Ա. Գասարճան

1869 սեպտեմբեր 4/16 Պոլիս

. . . Միւէլլիֆ

Զիլենկիրեան Յակոբոս վարդապետին Լուսաւորչեան ընկերութիւն նամինէ պուլունտու դու հայ՝ու հարաքեաթընա մագպուլէսի, կէրէք մէզհէպի մուգատտէսիմիզէ, վէ կէրէք ընկերութիւնուզուն էսասընա քեամիլէն մուղայիր օլտու ղունտան մէրգումուն թարտ, վէ էֆալու հարաքեաթընա ընկերութիւն ասլա մէսուլ օլմամնաճաղընա տայիր, պունտան ագտէմ դաղէթայի միթէպէրինիզ վասըթասը իլէ բրօթէսթօպէեան վէ իլան իթմիշ խոիք, պու տէֆա մէսմուիմիզէ նէզարէն, վարդապետի մէրգումէ եինէ գիմաֆի իւս սապըգ ընկերութիւնու քէնտիսինէ ալեաթ իսէրէք, էօյլէտէ պէրուտէ նիքեահ վէ տահասամիր մատտէլէր իճրասընտա պուլունմագտա օլտուղունտան, մէրգումուն իճրասընտա պուլունմուշ վէ պուլունաճաղը հէր գանդի մուամէլաթ օլուր իսկ օլսուն, ընկերութիւնուզ ասլա գապուլ իթմէյիպ, լաղամ կէլէն մահէլէրին նազարը տիգգաթընը տավէթ իթմէք իւզրէ, պու տէֆա տախի իշ պու բրօթէսթօմուզ իլանընա հիմմէթ պույրուլմասը նիազը իլէ, մանթպայը ալինիպ իրսալ գըլընտը։

Լուսաւորչեան Ազգասիրաց ընկ.

Ռամնագպիր

Յարութիւն Տէր Սարգիսեան

Փարիզի հեթէլէթ ազգերէսը Բարձրագոյն Բանալին էլլընմըշ օլսա

ՊԻԻԱՈՆ ՊԻԻԼՆԻՆ

ԼՕՏԻՒՐ ՏԷ ՖԷՐ ԻԼԷ ՄԱՆՆԱՆԷՋ ՀԱՊԱԼԱՐԸ

Փարիզի հեթէլէթ ազգերէսը Բարձրագոյն շահանը Դիւանագիտ սուբէթտէ ճէզանը

Արբաճայա տայիր իլլէթլէր իչին իսթիմալ օլունմագտա օլան մուայիճէլէրին թէէսսիրլէրինին տայիսա բէք ազրը օլմասը, վէ ասի չէլիք թէրթիպաթընա էքսէրտա կիւճիւք պուլունմասը տէրքեար օլմազին, Պրիւսէլլի Հանոն վէ Լիոնլու Պէրդէլիւս վէ Բէթրէքէն վէ Փարիսի Թրուսսօ նաման մուապիմէրին տիգգաթլարընտան, պու խուսուստա մաղիւմ օլան գուսուրուն սէպէպի պաշգա չէյ օլմաերպ, իլլա տայիմա չէլիք իլէ պիրլիքտէ պուլունմասը լազըմ կէլէն մանեանէզին գանտա պուլունմամասը օլտուղու անրայրլիմիզ տըր։ Վէ իչթէ մէզքուր հապլար, կէրէք հէքիմիլիք Ագատէմեասը վէ կէրէք պէօյիւք ալիմէր թարաֆընտան թահսին դըրլընմըշ տըր։ Մէզքուր հապլարրն մէնֆաաթլարը լէհնէ պօղուգլուղու, միտէ ազրլաք, դան գայիֆլիյի, վէ հայիզ նիդամ սրզլըղը իչինտէ իսթիմալլինտէ տայիմա կէօրիւրիմ։ Վ թաասիզ գըրլընմըշ օլտուղունտան, օլ եօլտա իլլէթլէր իչին ատի իտտիւր հապլարընա իսթիճն թութուլա ճայիզ տիր։

Պունլար Տէր սատատէթտէ Մ. Վէլիչ վէ դուսմ. վէ Կանդիւք պիրատէրլէր, վէ Տէլլա Սուտա, վէ Մ. Յոանի էճզախանէլէրինտէ սաթըլմագտա տըր։

ԻԼԱՆԱԹ

ԱՄԷՐԻԳԱՏԷՄԻ ՖԱՊՐԻԳԱՍԸ

Սահիպի իմզա Ամէրիգա ուշթատարընտան օլուպ, Տէր սատատէթ էհալիսինէ իլան իտէր քի Թօրհանէտէ վաքօր իսկէլէսինտէ 18 նիւմէրօլու ֆապրիգասընտա կէրէք ալօքմէ վէ կէրէք ալօյմէ տէմիրտէն հէր նէվ ալեաթ վէ էտավաթ մաքինա վէ սայիէ կէրէք միւճէտտէտէն վէ կէրէք թամիրլէրինի զայէթ ալեա վէ էհվէն սուրէթլէ իճրա իտէմէկինտէն իգթիզասը օլանլարրն մէզքուր 18 նիւմէրօլու ֆապրիգաեա միւրաճաաթ իյլէմէկէրի։

Մէթոյել Ֆ. Թօքհանէլէ

ՄԻՒՀԻՄՄ ԻԼԱՆ

Վ. ԾԱՆՆԻ ԷՃԶԱԽԱՆԷՍԻ

Խթանպօլտա Փէօրրիւ պաշրնտա, Խթիսապ գարշըսընտա, վէ 7 վէ 8 նիւմէրօլու մաղազալարտա, վէ քէզալիք Պէյօղլուտա Ազա ճամիսի ճատէսինտէ, 1852 սէնէսինտէ քիւչտա իսիլմիշ օլան 67 նիւմէրօլու էճզախանէտէ, հէր նէվի էճզա վէ էտվաթ թէպպիյէ մէվճուտ օլտուղու կիպի, Նօրմէճեաը Բէթէ-Մէղէրին Մօրինա Պաղրը ճիկրի նատը, հէր նէվի զայէթ թաղէ մատէն սուլարը, վէ քէզալիք Պօրտօ, վէ Խարանեա, վէ Բէնօ չարապարը, վէ Ինկիլիզ հարտալարը վէ պիրալարը, վէ Ամանեանէն միսէվի պիրա խիլասաբ վէ Լիպիկ նամ թապիպ իճտար օլարագ սէյա սրզրը էթի խիլասաբ, վէ Լիպէն գէօնիալ բարֆիսմրէրի (գօղուլուսալար վէ եազրար) վէ Մինիկ չիզօլմը, վէ պուզ մաքինալարը, վէ հէր սատտ հազրը պուզ տախի պուլունմագտա տըր։

ՖԻԵԱԹԼԱՐ ԴԱՅԷԹ ԷՀՎԷՆ ՏԻՐ

Մէզքուր էճզախանէլէրի կիճ վազթի տախի կիտիրմէքտէ, իմալէպ օլունանը իճրա վէ իթա է հազրը ատամ պուլունաճագ տըր։

ՈՒՍՈՒՄՆ

ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ Ի ԳԱՂՂԻՍԲԷՆԷ

Պ. Մէլքոն Պ. Պօղոս Փափազեան

ՏՊԵԱԼ ՑԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մէզքուր մու խթասար տրամաբանութիւն, մէքթէպլէրճէ պիւյիւք ֆայիտէյի մուճիպ օլաճագ տըր։

Պիր էհալիյէ տրամաբանութիւն, եանի եանլըշ իլէ տօղրուտու, վէ էյի իլէ ֆէնտանը պիր պիրինտէն ֆարգ իթմէքլիյի էօյլէթմէք կիպի պիւյիւք իսիլեք օլմազ։ Չինքի ճէ հալէթին պիրինճի ալեաթէթի, իսի իլէ ֆէնտանը ֆարգ իտէմէք տիր։ Վէ միլէթիմիզէ իսէ տրամաբանութիւն էօյրէնմէք, ատէթա վէյհազարեակ էօյրէնմէք կիպի պիր շէյ օլմուշ, վէ սէնէլէրճէ վագրթ սարֆընա միհ հթաճ պուլունմագտա իսի։ Հալ պուքի պէօյլէ կիւզել վէ գըսսա տէրս քիթապլարը սապէսինտէ, ալթը այտան պիր չօճուղունմիգտարի քիֆայէտէ, օյ պապտէ քէսպի մանիմանթ իսէ պիլճէկի պէտիհի տիր։

Մելքոն Փափասեան էֆէնտի պու էսէրիյէ էհալիյի թէչէքքիրէ պօրճլու խլէմիշ տիր։

Մէզքուր՝ տրամաբանութիւն կիւզելճէ պասըմըշ, վէ ճիլալէնմիշ օլտուղու հալտէ, 10 ար ղուրուշա սաթըլմագտա տըր։

Տօքթօր Կ. Վարդանեան էվվէլքի խանէսինի թէրք իտէրէք շիմանի Պէյօղլունտա Պաբրզ ադաճը ճատատէսինտէ 76 նիւմէրօլու խանէյէ նագլ իլլէմիշ տիր, վէ եինտ էվվէլքի կիպի ճիւմա կիւնլերի խայլարթ պագմագտա տըր։

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏՐՆ ԹԱՊԱՍ ՆԷՍԻՆՑԷ
ՊԷՏՈՂԼՈՒՆՑԱ ՏՈՂՐՈՒ ԵՕՒՑԱ, ՅՕԹՕԳՐԱՖՅՈՒՆՈՎԼՈՒՆՑ
ԳԻՐՈՑԷՐԼԷՐ ԴԱՐՇԵՐՈՒՆՑԱ ՆԻՄԻՐՈ 467